

Молдалиев Э. Д., Мамбеталиева К. Ж.,
Саралаев Р., Сүйүнбек уулу Н., Эркинбеков К. Э.
Молдалиев Э. Д. – т.и.к., доцент, С. Нааматов атындағы
Нарын мамлекеттік университеті
Мамбеталиева К. Ж. – оқытуучу, С. Нааматов атындағы
Нарын мамлекеттік университеті
Саралаев Р. – студент, С. Нааматов атындағы
Нарын мамлекеттік университеті
Сүйүнбек уулу Н. – студент, С. Нааматов атындағы
Нарын мамлекеттік университеті
Эркинбеков К. Э. – студент, С. Нааматов атындағы
Нарын мамлекеттік университеті

**НАРЫН ШААРЫНДАГЫ ЛЕНИН – С. ОРОЗБАК УУЛУ ЖАНА ЛЕНИН –
М. ИСАКОВ КӨЧӨЛӨРҮНҮН КЕСИЛИШТЕРИНДЕ ЖОЛ КҮЙМЫЛЫНЫН
КООПСУЗДУГУН ЖОГОРУЛАТУУ**

**ПОВЫШЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ В ПЕРЕКРЕСТКАХ
УЛИЦ ЛЕНИНА - С. ОРОЗБАК УУЛУ И ЛЕНИА - М. ИСАКОВА ГОРОДА НАРЫН**

**IMPROVING ROAD SAFETY AT THE CROSSROADS OF LENIN STREETS -
S. OROZBAK UULU AND LENINA - M. ISAKOVA IN NARYN CITY**

Аннотация: Статьяда, учурдагы жол күймұлынын көйгөйлөрү, жол кесилиштериндеғи унаа ағымдарынын өзгөчөлүктөрү, күймұлды уюштуруунун методикалары жана чечүү жолдору берилди. Нарын шаарындағы Ленин – Орозбак уулу жана Ленин – М. Исаков көчөлөрүнүн кесилиштериндеғи унаа каражаттарынын ағымдарынын ар-бир бағыт боюнча интенсивдүүлүгү жана автомобилдердин түрлөрү боюнча көлөмү аныкталды. “Городок” чөлкөмүндөгү унаа-жол кырсыктарынын ақыркы беш жылдагы анализи жүргүзүлдү. Жүргүзүлгөн анализдердин, изилдөөлөрдүн жана кооптуу кесилиштерде светофордук каражаттарды колдонуунун талаптарына ылайык Ленин – Орозбак уулу жана Ленин – И. Исаков көчөлөрүнүн кесилиштеринде жол күймұлынын коопсуздугун жогорулатуу бағытында иши чаралардын долбоору шителеп чыкты.

Аннотация: В статье представлены актуальные проблемы дорожного движения, характеристики дорожного движения на перекрестках, методы организации дорожного движения и пути их решения. определялась Интенсивность движения на пересечениях улиц Ленина - Орозбак уулу и Ленина - М. Исакова в каждом направлении и объем по типу транспорта. Проведен анализ дорожно-транспортных происшествий в районе «Городок» за последние пять лет. Согласно требованиям анализа, исследования и использования светофоров на опасных перекрестках разработан проект мероприятий по повышению безопасности движения на пересечении улиц Ленина - Орозбак уулу и Ленина - И. Исакова.

Abstract: The article presents the current problems of road traffic, the characteristics of road traffic at crossroads, methods of organizing road traffic and their solutions. determined the intensity of traffic at the intersections of Lenin Street - Orozbak uulu and Lenina - M. Isakova in each direction and volume by type of transport. Conducted an analysis of road traffic incidents in the Gorodok district for the last five years. In accordance with the requirements of the analysis, research and use of traffic lights on dangerous crossroads, a project of activities to increase traffic safety at the intersection of Lenin - Orozbak uulu and Lenina - I. Isakova.

Түйүндүү сөздөр: жол-унаа кырсығы, автомобиль, кочо, кесилиш, унаа ағымы, бағыт, светофор.

Ключевые слова: дорожно-транспортное происшествие, автомобиль, улица, перекресток, движение, направление, светофор.

Key words: road traffic, car, street, crossroads, traffic, direction, traffic light.

Белгилүү болгондой автомобилдин саны өскөн сайын жол-унаа кырсыктарынын саны дагы өсүп адам өмүрүн алууда. Андыктан жол-унаа кырсыктарын анализдөө, анын себептөрин аныктоо жана комплекстүү иш чарапарды иштеп чыгуу учурдун талабы болуп калууда.

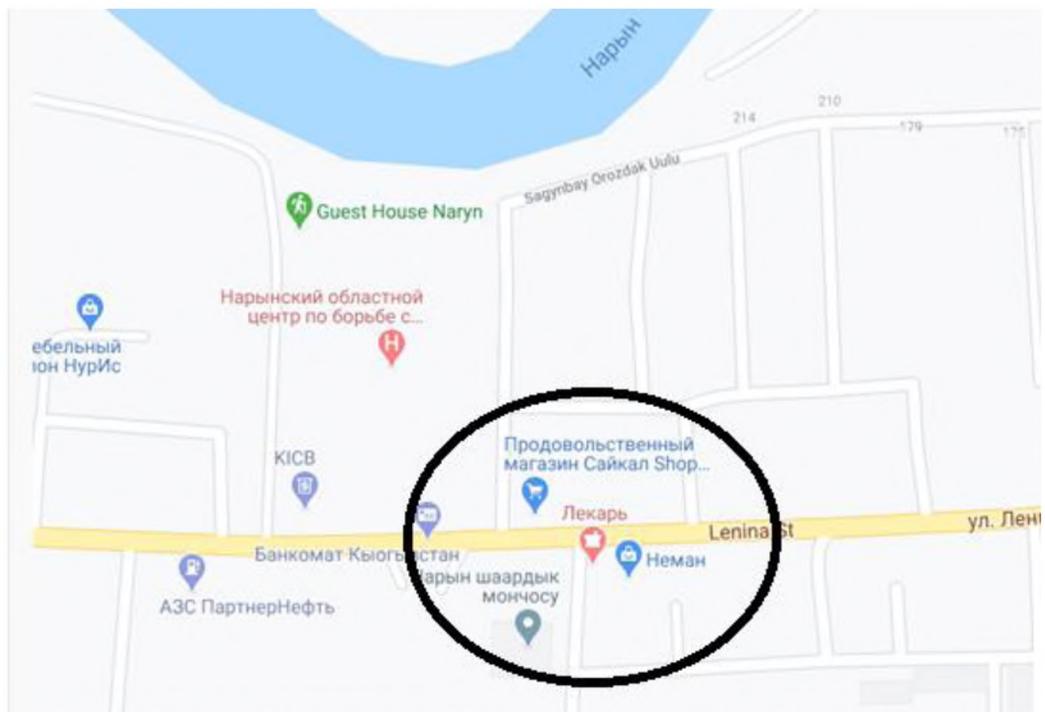
Өзгөчө, жол кесилиштери автомобилдердин кармалышы, жол-унаа кырсыктарынын көп катталышы менен мүнөздөлөт жана айланы-чөйрөнүн булганышы менен коштолот. Шаар жеринде жол кыймылынын коопсуздугун жогорулаттуу бир катар комплекстүү иш чарапарды талап кылат.

Автомобилдик жолдорго баа берүүдө негизги көрсөткүчтөрүнүн бири болуп жол кыймылынын интенсивдүүлүгү, көлөмү, курамы, жолдун өткөрүмдүүлүгү жана көтөрүмдүүлүгү; жолдун жүктөмүнүн коэффициенти, кыймыл убактысы жана ылдамдыгы эсептелет [1].

Жол кесилиштери башкаруу мүнөздөмөсү боюнча жөнгө салынуучу жана жөнгө салынбаган болуп экиге бөлүнөт.

Светофорлор менен жабдылган кесилиштер жөнгө салынуучу кесилиштер болуп эсептелет.

Биз карап жаткан Ленин – Орозбак уулу жана Ленин - М. Исаков көчөлөрүнүн кесилиши (сүрөт 1) Нарын шаарынын боборунун батыш тарабында “Городок” чөлкөмүндө жайгашкан жана ар-бир багыт 1 тилкеден турат. Негизги унаа кыймылы Ленин көчөсү аркылуу жүрөт жана башкы жол болуп эсептелет. Кесилиш жөнгө салынбаган кесилиштин түрүнө кирет, жол кыртыштары асфальтобетон, жакшы абалда.

Сүрөт 1. Изилдөөчү кесилиштердин Нарын шаарында жайгашуусу

Кесилиштердин мүнөзүн, абалын карап чыгуу максатында жолдун жүрүүчү бөлүгүнүн параметрлерин өлчөп-ченөө, унаа агымдарынын багыттарын аныктоо жана эсептөө иштери жүргүзүлдү.

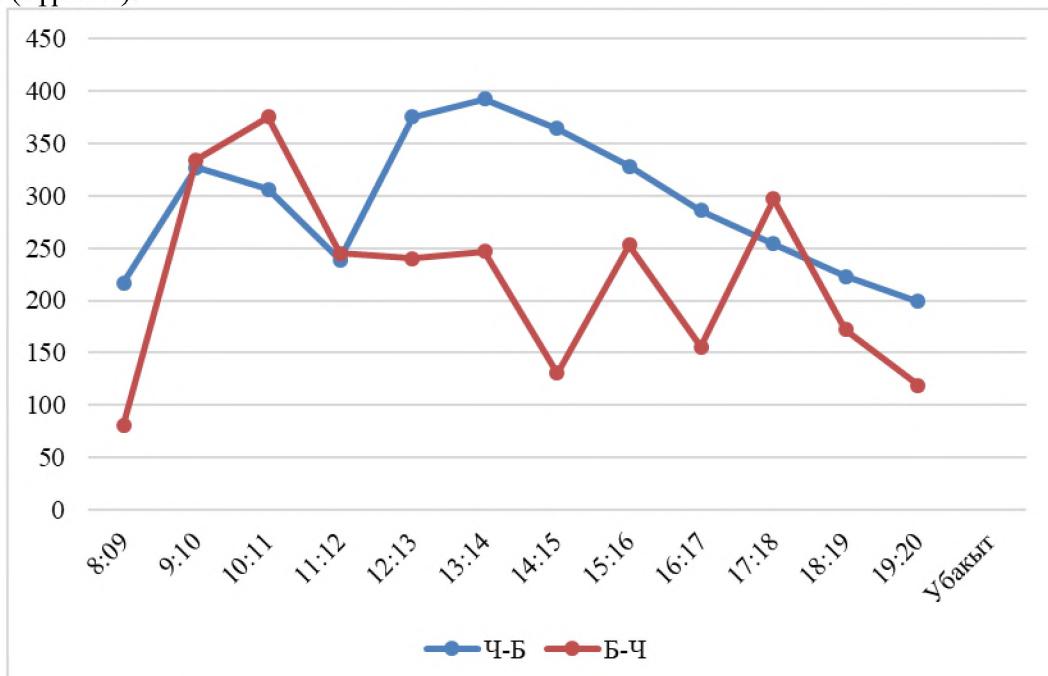
Сагынбай Орозбак уулу көчөсү шаардын борборундагы Ленин-Т. Молдо көчөсүнүн кесилишинен баштап борбордук базар аркылуу өтүп Нарын райондук больницасы тараптан Ленин көчөсүнө “Городок” чөлкөмүнөн кошулат.

Кесилиште төмөнкү объектилер жайгашкан:

магазин Назик, Чынар, Сайкал, Ак-Бата; жер жемиш саткан кичи базар; борбордук мончо; автозаправка «Газпром»; «Газпром» спорткомплекси; эт комбинаты, мал базар, «Нарын-Сүт» сүт цехи; райондук больница; көп кабаттуу үйлөр жана жер тамдар; «Неман» жана «Лекарь» аптекалары; автомобиль жуучу жай.

Кесилиштеги кыймылдын багыттарын аныктоо боюнча иштер бир жума бою эртең мененки saat 8 ден кечки 8 ге чейин аткарылды жана орточо көрсөткүчтөр алынды.

Ленин көчөсү негизги жол болуп эсептелет. Төмөндө Ленин көчөсү бонча чыгыштанбатышка (Ч-Б), батыштан-чыгышка (Б-Ч) карай өткөн унаа агымдарынын сандык көрсөткүчү берилди (сүрөт 2).

Сүрөт 2. Ленин көчөсү боюнча чыгыштан-батышка, батыштан-чыгышка карай өткөн унаа агымдары

Сүрөттө көрүнүп тургандай унаа агымы эртең мененки saat 9-11 чейин, түшкүсүн 12-14 чейин, ал эми кечкисин 17-18 чейин максималдуу катталганы аныкталды.

Бир суткадагы ар-бир saat сайын өткөн агымдан сырткары женил автомобиль, кичи автобус жана жүк ташуучу автомобилдердин саны эсепке алынды (таблица 1).

Таблица 1.

Багыт	Женил автомобиль	Кичи автобус	Жүк ташуучу автомобиль	Баардыгы
Ч-Б	3253	134	123	3510
Ч-Тш	173	2	1	176
Б-Ч	2427	189	34	2650
Б-Тн	230	20	5	255
Б-Тш	127	4	1	132
Ч-Тн	281	2	1	284
Тш-Б	106	5	4	115
Тш-Ч	84	9	7	100
Тн-Ч	265	17	10	292
Тн-Б	441	32	23	496
Жалпы	7387	414	209	8010

Таблицанын анализи көрсөткөндөй жалпы унаа агымынын 92,2 % женил автомобилдер, 5,2 % жүргүнчүлөрдү ташыган кичи автобустар, ал эми 2,6 % жүк ташуучу автомобилдер түздү.

Белгилей кетсек, жолдогу бир багыттагы тилкенин саны бирөө жана унаа каражаттарынын агымынын саны негизги жолдо 750-380 б/с, ал эми экинчи даражадагы жолдо 75-190 б/с болгон учурда светофордук каражаттарды колдонуу кажет экендиги айтылат [2].

Бул кесилиштерде автомобилдердин сүзүшүү, жөө жүргүнчүнү сүзүп кетүү кырсыктары катталып өмүр менен кош айтышкан учурлар кездешкен (таблица 2). Буга себепкөр катарамы унаа каражаттарынын жогорку ылдамдыкта жүрүүсүн, ага кошумча Ленин көчөсүндөгү

аялдамалардын талапка ылайык жайгаштырылбаганын жана аялдамага таксисттер топтолуп алыш коопсуздук жараткандыгын белгилей кетсек болот. Ошондуктан, аялдамаларды коопсуз жерге көчүрүү зарылдыгы бар.

Таблица 2

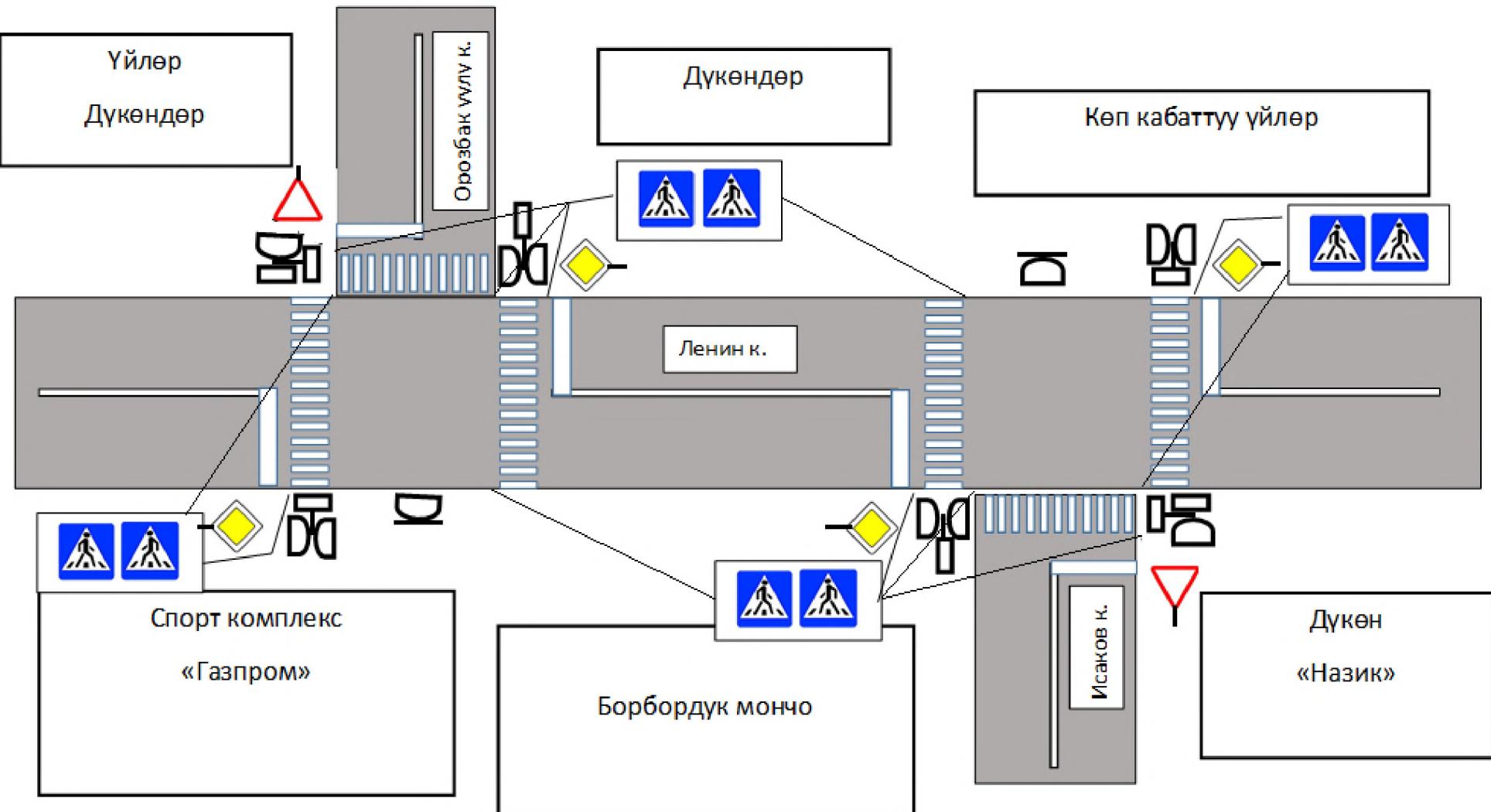
К №	Кырсык болгон учур жана убактасы	Кырсык болгон жер	Кырсык тын түрү	Кырсык тын себеби	Өлгөн дөр	Жаракат алгандар
1	17.09.2016 21:30	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	5	02	1	
2	15.01.2017 13:05	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	1	02		3
3	11.07.2018 23:10	Ленина көч. «Ак Бата» дүкөнү	5	02		1
4	09.08.2018 22:30	Ул. Ленина «Городок»	1	02		1
5	08.12.2018 15:15	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	5	02		1
6	27.06.2019 17:51	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	5	02		1
7	19.09.2019 20:30	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	5	02	1	
8	01.10.2019 01:25	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	5	02		1
9	10.10.2019 13:55	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	5	02		1
10	18.12.2019 16:10	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	5	02		1
11	30.01.2020 08:15	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	3	03		2
12	03.02.2020 15:20	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	5	02	1	1
13	13.10.2020 16:00	Ленина көч. «Городок» чөлкөмү	6	06		1

Жол-унаа кырсыктарынын ақыркы 5 жылдагы анализи көрсөткөндөй “Городок” чөлкөмүндө 1 жылда бир нече кырсык катталгандыгы аныкталды. Бул аралыктын ичинде кырсыктарын айынан 3 адам өлүп 14 адам жаракат алган. Таблицада көрүнүп турғандай 2019-жылы эле 5 жол кырсыгы катталган. Кырсыктарын түрлөрүнө токтолсок [3], 13 кырсыктарын 9 жөө жүргүнчүлөрдү сүзүп кетүү, ал эми кырсыктарын негизги себептери унаа каражаттарынын жогорку ылдамдыкта жүрүүсү болуп эсептелет.

Демек, “Городок” чөлкөмүндө жол кырсыктарынын келип чыгышынын негизги себептери, жөө адамдардын жол эрежесине ылайык [4] укуктарын жана милдеттерин сактабагандыгынан, айдоочулардын ылдамдык эрежелерин бузгандыгынан, аялдамалардын жайгашуусунун талапка ылайык эместигинен келип чыкканы аныкталды.

Жүргүзүлгөн анализдердин, изилдөөлөрдүн жана кооптуу кесилиштерде светофордук каражаттарды колдонуунун талаптарына [5] ылайык Ленин – Орозбак уулу жана Ленин – И. Исаков көчөлөрүнүн кесилиштеринде (сүрөт 3) жол кыймылымынын коопсуздугун жогорулатуу багытында төмөнкү иш чаralар сунушталат:

- “Жөө адам өткөөлү”, “Стоп-линия” жана “Карама-каршы багытта транспорттун агымын бөлүп турган” жол чийиндерин чийүү;
- “Негизги жол” жол белгилерин орнотуу;
- “Жол бер” жол белгилерин орнотуу;
- “Жөө адам өткөөлү” жол белгилерин орнотуу;
- Унаа жана жөө жүргүнчүлөр учүн светофордук каражаттарды орнотуу.

Сүрөт 3. Ленин – Оразбак уулу жана Ленин – И. Исаков көчөлөрүнүн кесилиштериндеги жол кыймылынын коопсуздугун жогорулаттуу боюнча иш чаралар

Пайдаланылган адабияттардын тизмеси

1. Сильянов В.В. Транспортно-эксплуатационные качества автомобильных дорог и городских улиц / В.В. Сильянов, Э.Р. Домке. – М.: Академия, 2008. – 342 стр.
2. ГОСТ Р 52289-2019 “Технические средства организации дорожного движения”. Утвержден в действие Приказом Федерального агентства по техническому регулированию и метрологии от 20 декабря 2019 г. N 1425-ст [Электронный ресурс].
3. Молдалиев Э.Д. Методические указания к выполнению практических работ по курсу “Учет и анализ ДТП” / Э.Д. Молдалиев. – Нарын 2003. – 39 стр.
4. Молдалиев Э.Д. Жол кыймылынын эрежелери (Түшүндүрмө сүрөттөрү менен) / Э.Д. Молдалиев. – Б, 2018. – 144 б.
5. ОДМ 218.6.003-2011 “Методические рекомендации по проектированию светофорных объектов на автомобильных дорогах”. Издан на основании распоряжения Федерального дорожного агентства от 27.02.2013.
N 236-р [Электронный ресурс].

